

Крукевич О. М.,
аспірант кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УЧАСТЬ НЕПОВНОЛІТНЬОГО СВИДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Статтю присвячено дослідженню процедури проведення допиту неповнолітніх свідків у судовому провадженні. Досліджено питання участі законного представника під час допиту неповнолітніх свідків у судовому провадженні. Розглянуто особливості процесуального статусу педагога, психолога та лікаря у кримінальному провадженні, а також порядок їх залучення до допиту неповнолітніх свідків. Запропоновано передбачити на законодавчому рівні обов'язкову участь представника, який у кримінальному провадженні може бути захисником під час допиту неповнолітнього свідка у судовому провадженні.

Ключові слова: судовий розгляд; неповнолітні свідки; законний представник; допит; представництво інтересів.

Статья посвящена исследованию процедуры допроса несовершеннолетних свидетелей в судебном производстве. Исследован вопрос участия законного представителя во время допроса несовершеннолетних свидетелей в судебном производстве. Рассмотрены особенности процессуального статуса педагога, психолога и врача в уголовном производстве, а также порядок их привлечения к допросу несовершеннолетних свидетелей. Предложено предусмотреть на законодательном уровне обязательное участие представителя, который в уголовном производстве может быть защитником во время допроса несовершеннолетнего свидетеля в судебном производстве.

Ключевые слова: судебное разбирательство; несовершеннолетние свидетели; законный представитель; допрос; представительство интересов.

Статтею 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року закріплено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Охорона та захист неповнолітніх є одним із пріоритетних

завдань правової політики держави, оскільки діти є найбільш незахищеними та вразливими в силу своїх вікових особливостей. Якнайкраще забезпечення інтересів неповнолітнього у кримінальному провадженні впливає не лише на конкретного учасника кримінальних процесуальних відносин і на хід кримінального провадження, але й сприяє вихованню здорового покоління.

Положення чинного Кримінального процесуального кодексу України в по-

рівнянні з нормами Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року свідчать про спрямованість законодавця на мінімізацію негативного впливу кримінального судочинства на психіку неповнолітнього, приведення національного законодавства у відповідність з вимогами міжнародного права у сфері захисту прав неповнолітніх учасників кримінальних процесуальних відносин.

Значно посилено захист прав та інтересів неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених, удосконалено процедуру судового розгляду та інститут представництва. Проте, не вирішеними залишаються низка питань, що стосуються сфери захисту неповнолітніх учасників кримінального провадження, зокрема, неповнолітніх свідків. Адже під час вступу дітей у контакт із законом в якості потерпілих, свідків, позивачів або в конфлікт як правопорушників, однаково важливо, щоб вони зустрілися з системою, яка розуміє і поважає їхні права, незважаючи на їх процесуальний статус. Аналіз процесуального становища неповнолітніх свідків у кримінальному провадженні на стадії судового розгляду свідчить про існування складних і дискусійних питань, обумовлених переважно недоліками законодавчого врегулювання, для усунення яких необхідною є розробка відповідних науково обґрунтованих пропозицій з подальшим їх запровадженням у законотворчу та правозастосовну діяльність.

Суттєвий внесок у розробку теоретичних і практичних проблем, що виникають під час кримінального провадження за участю неповнолітніх свідків, зроблений у роботах багатьох науковців – фахівців, зокрема, І.О. Бандурки, Є.М. Гідулянової, С.М. Зеленського, М.О. Карпенка, Н.С. Карпова, І.В. Курило, Е.Б. Мельникової, В.А. Мозгової, І.О. Русанової та ін.

Серед питань, що потребують негайного вирішення, варто виділити наступні: процедура проведення допиту неповнолітніх свідків у судовому про-

вадженні, участь законного представника під час допиту неповнолітніх свідків, процесуального статусу педагога, психолога та лікаря у кримінальному провадженні та представництво неповнолітніх свідків адвокатами.

Відповідно до ст. 65 КПК України свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

У міжнародному законодавстві поняття «Дитина» означає будь-яку особу у віці до 18 років. Тотожне визначення міститься і в національному законодавстві, у ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства». Стаття 3 КПК України розподіляє дітей на малолітніх осіб – дітей до досягнення ними чотирнадцяти років і неповнолітніх осіб – малолітніх осіб, а також дітей у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

У судовому провадженні малолітні та неповнолітні свідки беруть участь у разі необхідності проведення такої процесуальної дії, як допит. Допит дитини – це частина правосуддя з яким вона стикається, а тому сам допит дитини має відповідати принципам правосуддя дружнього до дитини, зокрема, кожній дитині має бути надана підтримка та професійна допомога під час її допиту. Так, пунктом 64 Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей від 17 листопада 2010 року, закріплено наступне: «опитування та збір заяв дітей повинні, наскільки це можливо, проводитись кваліфікованими фахівцями. Всі зусилля мають бути направлені на те, щоб діти надавали свідчення у найбільш сприятливому оточенні та за найсприятливіших умов, з урахуванням віку, зрілості та рівня розуміння, а також будь-яких труднощів, які вони можуть мати» [2].

Допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога,

а за необхідності – лікаря (ч. 1 ст. 354 КПК України). Таким чином, КПК України визначає коло осіб, які мають бути присутні під час допиту дитини: законний представник, педагог, психолог, лікар. Присутність зазначених осіб є обов'язковою умовою у разі допиту неповнолітнього свідка, який не є малолітнім, та залежить від суб'єктивної думки особи, яка проводить допит, у даному випадку головуєчого судді. На практиці це призводить до того, що малолітній свідок і неповнолітній свідок (дитина віком від 14 до 18 років) не наділені рівними правами під час допиту, що прямо суперечить міжнародним стандартам, закріпленим у наведеному вище п. 64 Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей. На нашу думку, доцільним є внесення змін до ч. 1 ст. 354 КПК України шляхом вилучення словосполучення «за розсудом суду» та викладення даної норми у наступній редакції: «допит малолітнього свідка і неповнолітнього свідка проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря».

Настуне питання, яке потребує вирішення, пов'язане з участю законного представника під час допиту неповнолітніх свідків у судовому провадженні. Кримінальний процесуальний кодекс України прямо не закріплює коло осіб, які можуть бути законними представниками неповнолітніх свідків. Беручи до уваги те, що ст. 354 КПК України стосується питань допиту свідків і потерпілих, тому за аналогією ми можемо вважати, що законними представниками неповнолітніх свідків можуть бути відповідно до частини другої ст. 44 КПК України батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності – опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний.

На відміну від захисника (адвоката), який надає неповнолітньому правову допомогу, законний представник, як зазначається у коментарі до правила 15.1 «Пекінських правил» [5], передусім залучається до кримінального провадження для надання останньому загальної психологічної та емоційної підтримки [6, с. 38].

Кримінальний процесуальний кодекс України наділяє законного представника більшістю процесуальних прав неповнолітнього, інтереси якого він представляє, що дає змогу компенсувати нездатність неповнолітніх унаслідок їх психофізіологічної незрілості та певної соціально-психологічної неадаптованості повною мірою самостійно реалізувати і захищати свої права та інтереси, бути активними суб'єктами кримінальних процесуальних правовідносин.

Проте, не завжди участь законного представника носить позитивний характер, іноді поведінка законного представника в кримінальному провадженні, його психологічний вплив на неповнолітнього можуть негативно впливати на хід кримінального провадження в цілому.

Е. Б. Мельникова наголошує на тому, що інтереси неповнолітнього можуть не співпадати з інтересами його законного представника. При цьому суть можливих протиріч лежить не обов'язково в обставинах конкретної справи, а у подвійному положенні законного представника, оскільки останній фактично захищає не тільки інтереси неповнолітнього, але й свої власні [4, с. 86]. А. Г. Назарчук зазначає, що законний представник діє не замість неповнолітнього, а поряд з ним, як самостійний учасник кримінального процесу, який має процесуальні права та обов'язки [7, с. 203].

Присутність батьків (інших осіб, які можуть бути законними представниками) під час проведення допиту створює своєрідний психологічний тиск, який може зумовлювати умисне або ж мимовільне надання неправдивих свідчень

допитуваним. У присутності зазначених осіб неповнолітній на допиті може розгубитися, відчувати сором, страх, відволікатися від запитань, оскільки стежитиме за реакцією батьків і відповідатиме на запитання з огляду на неї.

Слушною є позиція С. В. Матвеева, який пропонує при вирішенні питання про участь законного представника під час допиту неповнолітніх учасників кримінального провадження враховувати два моменти: 1) почуття, які неповнолітній відчуває до законного представника; 2) можливість їх негативного впливу на неповнолітнього під час допиту.

Також, ми вбачаємо за доцільне, у разі виявлення негативного впливу з боку законних представників на процес допиту неповнолітніх свідків, здійснювати дану процесуальну дію з використанням спеціально обладнаного кабінету за дзеркалом Гезелла (двостороннє дзеркало, яке при певному освітленні стає напівпрозорим з одного боку). Під час судового провадження використання даної методики можливе в поєднанні з можливістю здійснення дистанційного судового провадження. Тобто, разом із застосуванням положень частини четвертої ст. 354 КПК України, якою передбачено, що у випадках, коли це необхідно для об'єктивного з'ясування обставин та/або захисту прав малолітнього чи неповнолітнього свідка, за ухвалою суду він може бути допитаний поза залом судового засідання в іншому приміщенні з використанням відеоконференції (дистанційне судове провадження).

Дискусійним сьогодні залишається і питання участі педагога, психолога або лікаря під час допиту неповнолітніх свідків. Перше, що потребує вирішення, це визначення процесуального статусу педагога, психолога та лікаря у кримінальному провадженні, а також їх співвідношення зі статусом спеціаліста. Кримінальний процесуальний кодекс України не відносить вищевказаних осіб ні до сторін кримінального провадження, ні до учасників кримінального прова-

дження, а також учасників судового провадження. Останніх фактично не можна віднести й до категорії інших учасників кримінального провадження, оскільки у відповідних положеннях § 5 Глави 3 (ст.ст. 60–74) КПК України згадки про них також немає.

Дана законодавча неврегульованість породжує процесуальну невизначеність, яка негативно впливає як на неповнолітнього учасника, в нашому випадку свідка, та процедуру його допиту, так і на кримінальне провадження в цілому. Першочергового врегулювання потребують питання спеціальних прав і обов'язків педагога, психолога та лікаря, а також порядку та механізму залучення вказаних осіб до кримінального провадження. Кримінальний процесуальний кодекс України не містить норм, які б регулювали питання процесуального оформлення їх участі при допиті неповнолітніх свідків. Оскільки на практиці при забезпеченні участі педагога (психолога) під час допиту неповнолітнього, відповідно до частини першої ст. 491 КПК України, не складається жодного процесуального документа. У протоколі допиту вказують лише прізвище, ім'я та по батькові зазначених осіб без будь-якого документального підтвердження повноважень цих осіб на участь у слідчій (розшуковій) дії (наприклад, копія диплому про наявність відповідної вищої освіти, підтвердження професійного стажу роботи з дітьми) під час досудового розслідування. У судовому ж розгляді педагог, психолог чи лікар залучаються на підставі ухвали суду. Проаналізувавши судову практику, ми бачимо, що непоодинокими є випадки, коли в ухвалі суду не вказується якого педагога, психолога чи лікаря потрібно залучити і з якої установи. Так, у справі № 640/14990/13-к Київський районний суд м. Харкова ухвалив викликати для участі у судовому засіданні прокурора, ОСОБА_3, її законного представника, педагога, захисника, представників служби у справах дітей та кримінальної міліції у справах неповнолітніх. Дуже

часто суди в своїх ухвалах звертаються до Управлінь освіти органів місцевого самоврядування з метою забезпечення участі педагога у судовому провадженні, що є безумовно правильним і вмотивованим рішенням. Така двояка практика не може вважатись позитивною, оскільки відсутній єдино-встановлений порядок залучення вказаних осіб. Тому варто на законодавчому рівні затвердити порядок залучення та перелік вимог, які ставляться окремо до педагога, психолога й лікаря. Вибір особи, яку слід запросити для участі у процесуальній дії, має важливе тактичне значення. Вимоги, яким повинні відповідати визначені суб'єкти, можна поділити на дві групи залежно від функціонального призначення кожної особи на загально-обов'язкові та факультативні. Загальні – це ті, які ставляться до педагога, психолога та лікаря, та є однаково необхідними для їх процесуального оформлення у кримінальному провадженні, зокрема: 1) наявність вищої освіти по спеціальності; 2) професійний стаж не менше 5-ти років; 3) досвід роботи з дітьми не менше 3-х років. Факультативні вимоги – це вимоги, що ставляться до особи, яка буде залучена разом із неповнолітнім до здійснення допиту у судовому провадженні, виходячи з її призначення, та носять додатковий характер: 1) педагог повинен займатись вихованням і навчанням малолітніх або неповнолітніх такого ж віку, що і дитина, яка підлягає допиту, позитивно характеризуватись з місця роботи та володіти спеціальними навиками допиту неповнолітніх учасників кримінального провадження; 2) психолог має бути фахівцем у галузі дитячої та юнацької психології з урахуванням особи неповнолітнього; 3) лікар повинен володіти необхідними знаннями та навиками аби правильно розпізнати та відреагувати на фізіологічні зміни організму конкретної дитини.

В умовах недосконалості чинного кримінального процесуального законодавства І. В. Курило та В. А. Мозгова пропонують розглянути залучення

до допиту неповнолітніх свідків педагога, психолога або лікаря в якості спеціаліста. Таким чином, залучений як спеціаліст педагог не просто набуває статусу учасника кримінального провадження (п. 25 ч. 1 ст. 3, ст. 71 КПК України), а й розуміє мету його залучення, що дає йому змогу дійсно брати активну участь у допиті, а не бути лише формально присутньою особою при його проведенні [3, с. 62].

Однак, залучення педагога (психолога, лікаря) у кримінальному провадженні як спеціаліста потребує законодавчих змін до ст. 71 КПК України. Відповідно до частин першої та другої ст. 71 КПК України: «1. Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. 2. Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду».

Виходячи зі змісту наведених положень закону, ми не можемо говорити про те, що призначення педагога (психолога, лікаря) у кримінальному провадженні узгоджується з ними та зводиться лише до надання консультації з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок, а тому задля залучення останніх осіб в якості спеціалістів, необхідно розширити зміст законодавчого поняття спеціаліста у кримінальному провадженні, перейнявши міжнародний досвід. Здійснивши аналіз ст. 96.1 КПК Азербайджанської Республіки [9], частини першої ст. 62 КПК Республіки Білорусь [10] та частини першої ст. 80 КПК Республіки Казахстан [11], можна дійти висновку, що у загальній нормі,

яка визначає процесуальний статус спеціаліста, окремо чітко передбачено, що педагог (психолог або лікар), який бере участь у слідчих та інших процесуальних діях за участю неповнолітнього, є спеціалістом, а законодавче поняття спеціаліста у кримінальному провадженні є досить широким і не просто наділяє спеціаліста правом на надання консультації, а й сприяє наданню допомоги та забезпечує проведення відповідних процесуальних дій.

Вважаємо такий досвід позитивним і підтримуємо пропозицію І.В. Курило та В.А. Мозгової щодо можливості залучення педагога, психолога та лікаря як спеціалістів, попередньо вдосконаливши саме поняття спеціаліста, мету його залучення та форми застосування його знань і навичок.

Влучно вказує І.О. Бандурка, що завдання педагога або психолога, а також в необхідних випадках лікаря полягають у тому, щоб допомогти слідчому встановити психологічний контакт, виробити правильну тактику проведення допиту, сформулювати запитання з урахуванням дитячої психіки або індивідуальних особливостей психіки неповнолітнього [1, с. 167]. Дані суб'єкти можуть бути озайомлені з деякими обставинами кримінального провадження, даними про особу неповнолітнього, про його ставлення до підозрюваного, потерпілого, про подію кримінального правопорушення тощо. Після опитування (допиту) дитини психолог та лікар можуть скласти професійний висновок.

Таким чином, урахуовуючи завдання, які покладені на педагога, психолога, а також лікаря, удосконалення КПК України з урахуванням усіх вищенаведених пропозицій є необхідним заходом, який відіграє неабияку роль у захисті прав та свобод дітей.

Ще одним актуальним питанням щодо участі неповнолітнього свідка у кримінальному судочинстві є інститут представництва. Стаття 59 Конституції України закріплює право кожного

на професійну правничу допомогу. У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу від 30 вересня 2009 р.) [8] суд наголосив, що важливу роль у забезпеченні реалізації, захисту та охорони прав і свобод людини і громадянина в Україні як демократичній правовій державі відведено праву особи на правову допомогу, закріпленому у ст. 59 Конституції України. Це право є одним із конституційних, невід'ємних прав людини і має загальний характер. Крім того, реалізація кожним права на правову допомогу не може залежати від статусу особи та характеру її правовідносин з іншими суб'єктами права (п. 3.1).

Зважаючи на положення Основного Закону та його тлумачення у рішенні Конституційного Суду України, у нас немає підстав заперечувати можливість надання правової допомоги свідку, як учаснику кримінального провадження.

Такий висновок підтверджує і практика Європейського суду з прав людини у рішеннях «Яременко проти України» від 12 червня 2008 року, «Луценко проти України» від 18 грудня 2008 року та «Шабельник проти України» від 19 лютого 2009 року. Суд визнав, що використання показань осіб, які вони давали як свідки без участі адвоката чи іншого фахівця у галузі права, для доведення вини у вчиненні злочину ними (свідками) або їх співучасниками є порушенням пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [8].

У пункті «б» частини третьої ст. 2 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 19 грудня 1966 р. зазначено, що «кожна Держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується забезпечити, щоб право на правовий захист для будь-якої особи, яка вимагає такого захисту, встановлювалося компетентними судовими, адміністративними

або законодавчими владами або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, та розвивати можливості судового захисту».

Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 1996 року встановлює, що дитина, яка внутрішнім законодавством визнається такою, що має достатній рівень розуміння, під час розгляду судовим органом справи, що стосується її, наділяється правами, використання яких вона може вимагати: отримувати всю відповідну інформацію; отримувати консультацію та мати можливість висловлювати свої думки; бути поінформованою про можливі наслідки реалізації цих думок та про можливі наслідки будь-якого рішення, а також закріплює можливість надання дітям додаткових процесуальних прав у зв'язку з розглядом судовим органом справ, що стосуються дітей, зокрема: права клопотати про одержання допомоги від відповідної обраної ними особи у висловленні ними своєї думки; права клопотати самостійно або через інших осіб чи органи про призначення окремого представника, а у відповідних випадках – адвоката; права призначити свого представника; права здійснювати деякі або всі права сторін у такому процесі.

При допиті дитини – свідка слід ураховувати, що, як правило, вона легше, ніж дорослий, піддається навіюванню, схильна до фантазування, що може бути наслідком неправильного розуміння процесуальної дії та впливу як законних представників, так і інших осіб, які беруть участь у допиті [1, с. 167]. Тому надання кваліфікованої правової допомоги неповнолітній особі є цілком виправд-

ною мірою з огляду на мету доказування у кримінальному провадженні, а також завдання кримінального провадження в цілому.

Беручи до уваги норми міжнародного права та національного законодавства, вважаємо за необхідне передбачити на законодавчому рівні обов'язкову участь представника, який у кримінальному провадженні може бути захисником під час допиту неповнолітнього свідка у судовому провадженні. Запровадження обов'язкового представництва неповнолітніх свідків адвокатом сприятиме адаптації судового провадження до рівня розуміння дитини та гарантуватиме якнайкраще забезпечення інтересів дитини, незалежно від її процесуального статусу у кримінальному провадженні.

Адвокат неповнолітнього свідка повинен бути присутнім на допиті та при цьому має право давати свідкові короткі консультації, а також підготувати неповнолітнього до допиту, ознайомити з правами та обов'язками, із значенням його показань і правовими наслідками дачі таких показань.

Отже, з метою забезпечення у нашій країні правосуддя, яке буде доступним, відповідним віку, швидким, добре виконаним, адаптованим й націленим на задоволення потреб і прав дитини, яке поважатиме права дитини, в тому числі права на справедливий судовий розгляд, на участь та розуміння судового розгляду, на повагу до приватного і сімейного життя, честі та гідності, необхідно внести низку вищенаведених змін до чинного кримінального процесуального законодавства, які зможуть наблизити нашу правову систему до встановлених міжнародних стандартів у сфері захисту прав дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бандурка І. О. До питання про посилення захисту прав дітей – жертв злочинів та дітей – свідків в кримінальному судочинстві / І. О. Бандурка // Публічне право. – 2016. – № 1. – С. 164–171.
2. Керівні принципи Комітету Міністрів Ради Європи щодо судочинства, дружнього дитині: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/trafficking/projects/tres/Guidelines cChild Friendly Justice Ukr.pdf>.
3. Курило І. Актуальні питання вдосконалення кримінального провадження щодо неповнолітніх / І. Курило, В. Мозгова // Вісник прокуратури. – 2015. – № 11. – С. 57–67.
4. Мельникова Э. Б. Ювенальная юстиция: Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии: учеб. пособ. / Э. Б. Мельникова. – [2-е изд., испр., доп.]. – М.: Дело, 2001. – 272 с.
5. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») [Електронний ресурс]: міжнар. док. від 29 липня 1985 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_211.
6. Мозгова В. Щодо участі законного представника неповнолітнього у кримінальному провадженні / В. Мозгова // Протидія злочинності: теорія та практика: зб. матер. V Міжвуз. наук. – практ. конф. студентів (курсантів), аспірантів та молодих учених (Київ, 16 трав. 2014 р.). – К.: Нац. акад. прокуратури України, 2014. – С. 38–41. ^[38]
7. Назарчук А. Г. Роль и участие законных представителей несовершеннолетних подозреваемых (обвиняемых) в уголовном процессе / А. Г. Назарчук // Общество и право. – 2009. – № 2. – С. 201–205.
8. Пожар В. Г. Проблеми представництва свідка у кримінальному судочинстві України [Електронний ресурс] / В. Г. Пожар // Часопис Академії адвокатури України. – 2009. – № 4. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/2009-3/09pvgsks.pdf>.
9. Уголовно-процессуальный кодекс Азербайджанской Республики [Электронный ресурс]: Закон Азербайджанской Республики от 14 июля 2000 г. № 907-ІГ (с измен. и доп. по сост. на 28 окт. 2014 г.). – Режим доступа: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=11597.
10. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 1999 г. № 295-3 (с измен. и доп. по сост. на 5 января 2015 г.) / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://etalonline.by/?type=text®num=НК9900295#load_text_none_1.
11. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 04 июля 2014 г. № 231-V (с измен. и доп. по сост. на 07 нояб. 2014 г.) / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852#sub_id=800000.

Krukevych O. M. Participation of underage witness in criminal proceedings

The paper studies the procedures of questioning juvenile witnesses in court proceedings. Author explores the issue of the participation of a legal representative during the questioning of juvenile witnesses in court proceedings. In contradistinction to defense counsel (lawyer), which provides legal assistance to a minor, the legal representative involved in criminal proceedings to provide in general psychological and emotional support. The paper considers features of the procedural status of a teacher, psychologist and doctor in criminal proceedings and procedure of their involvement in to the questioning of juvenile witnesses.

The choice of the person, which can be invited to participation in the proceedings have a great tactical importance. Requirements for those subjects can be divided into two groups, depending on the functional purpose of each person in proceedings, in particular on compulsory and optional. Author propose to provide mandatory participation of a representative in the criminal proceedings which may be the protector during the interrogation of a minor witness in the proceedings.

Introduction of juvenile witnesses' attorney representation will facilitate the adaptation of the proceedings to the level of understanding of the child and ensure the best interests of the child, regardless of its procedural status in criminal proceedings.

Key words: trial, underage minors; the law representative; representation of interests.

Стаття надійшла до редакції журналу 24.12.2016 р.